

Oponentský posudok dizertačnej práce

Doktorand: **Ing. Tomáš Vacek**
Názov dizertačnej práce: **Faktory ovplyvňujúci agrárny zahraničný obchod
Českej republiky**
Oponent: doc. Ing. Artan Qineti, PhD.

Zahraničný agrárny obchod vo všeobecnosti je často diskutovanou otázkou v akademických kruhoch v súčasnosti. Ešte zaujímavejšou otázkou je, analýza zahraničného agrárneho obchodu v kontexte súčasnej globálnej ekonomiky a aj vo vzťahu k zmenám Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ, antiglobalizačným tendenciám vo svete i zvýšenie ochranárskych opatrení v snahe zabrániť ďalšej liberalizácii svetového obchodu. Vysoko oceňujem výber témy dizertačnej práce a považujem to za veľmi dôležité v súvislosti s prebiehajúcimi procesmi v globalizovanej svetovej ekonomike a potravinárskom sektore ČR. Dizertačná práca Ing. Tomáša Vaceka na tému „Faktory ovplyvňujúci agrárny zahraničný obchod Českej republiky“ je preto aktuálnou a môže predstavovať prínos k doterajšej literatúre. Práca je rozpracovaná na 199 stranách (338 s prílohami) a je rozdelená do 8 hlavných kapitol vrátane zoznamu použitých zdrojov a prílohy.

V druhej kapitole autor nám odprezentuje ciele a metodiku práce. Za cieľ práce si autor stanovil identifikovať zmeny, vývoj a postavenie českých agrárnych exportov v rámci európskeho a svetového agrárneho trhu počas skúmaného obdobia 2000 až 2019. Hlavný cieľ dizertačnej práce je doplnený prostredníctvom parciálnych cieľov: 1) Identifikácia pozície českého agrárneho zahraničného obchodu s dôrazom na exporty voči Európskej únii a zvyšku sveta, a špecifikácia zmien v štruktúre obchodovaných komoditných agregácií pomocou vybraných analýz, 2) Identifikácia pozície českého agrárneho zahraničného obchodu vo vzťahu k najvýznamnejším obchodným partnerom pomocou vybraných analýz, 3) Identifikácia faktorov a ich vývoja, ktoré počas skúmaného obdobia najviac ovplyvňovali

české agrárne exporty, pomocou vybraných analýz, 4) Na základe dosiahnutých výsledkov vyššie uvedených analýz, predchádzajúcich analýz a súčasnej situácie na agrárnych trhoch navrhnúť odporúčania, ktoré by mali viesť k zlepšeniu pozície českého agrárneho obchodu a k jeho väčšej diverzifikácii. Ďalej nám autor prezentuje použité metódy ako výpočet komparatívnych výhod, logaritmický rozklad, Grubel–Lloyd index, zhluková analýza, gravitačný model so špecifikáciou ekonometrického modelu.

V tretej kapitole autor prezentuje súčasný stav problematiky v odbornej literatúre, vymedzuje základné pojmy, základné charakteristiky a pod. Spracovaním tejto kapitoly autor preukázal orientáciu v danej problematike. Z rozsahu tejto kapitoly je zrejmé, že autor preštudoval a spracoval veľké množstvo zdrojov. Poňatie šírky prehľadu literatúry je azda až príliš rozsiahle, napr. možno nie je nutné preberať definície resp. encyklopedický popis nástrojov obchodnej politiky, SAPARD, vnútorný trh EÚ a pod., je to však na posúdení autora. K zvýšeniu kvality spracovania literárneho prehľadu by prispelo, keby nenasledovala jedna citácia za druhou, ale boli by doplnené o vlastný názor autora. Ďalej by som privítal keby sa v rámci literárneho prehľadu autor sústredil viac na analýzu článkov skúmajúcich faktory ovplyvňujúce medzinárodný agrárny trh. Hlbšia teoretická analýza tejto časti podporená štúdiami a závermi z odborných článkov by vytvorili pevnejší a užitočnejší základ pre komparáciu a analýzu dosiahnutých výsledkov dizertačnej práce.

Obsahom štvrtej kapitoly je prezentácia výsledkov výskumu ako rozsiahla analýza obchodu s Európskou úniou, analýza obchodu s tretími krajinami, analýza obchodu s najvýznamnejšími partnermi, zhluková analýza teritoriálnej štruktúry obchodu, analýza faktorov ovplyvňujúcich agrárne exporty. V piatej kapitole autor prezentuje diskusiu dosiahnutých výsledkov práce a prichádza s návrhmi odporúčaní, ktoré by mali viesť k zlepšeniu pozície českého agrárneho obchodu a k jeho väčšej diverzifikácii. V šiestej kapitole autor predstavuje závery.

K práci mám niekoľko otázok:

- Z analýzy exportov do Európskej únie a zvyšku sveta vyplynula veľká viazanosť českých exportov práve na členské krajiny. V dlhodobom horizonte dokázala Česká republika generovať komparatívne výhody voči EÚ u desiatich komoditných agregácií. V prípade obchodu s tretími krajinami bola ČR schopná

získavať komparatívne výhody dokonca u jedenástich komoditných agregácií. Ide o momentálny stav alebo analýza dokazuje aj jeho udržateľnosť do budúcnosti?

- V práci skonštatujete že na základe výsledkov gravitačného modelu ekonomická bola dôležitá úroveň obchodného partnera vo forme hrubého domáceho produktu, počet obyvateľov v cieľovej krajine a vzdialenosť hlavných miest. S rastúcou ekonomickou úrovňou obchodného partnera začali klesať exporty Rybieho mäsa a konzerv, Sladových prípravkov a cestovín, Prípravkov zo zeleniny a ovocie a Údenín, salámov a mäsových konzerv a opačný efekt nastal u vývozu Rýb (1,08 %), Piva (0,75 %) alebo Živých a rezaných rastlín (0,56 %), apod. Ako vychádzajú tieto výsledky v kontexte iných podobných štúdií, potvrdzujú poznatky odbornej literatúry alebo sú aj prekvapivé závery?

- Ďalším momentom na úvahy o udržateľnosť výsledkov českého obchodu je demografický vývoj (a jeho vplyv) u niektorých najdôležitejších obchodných partnerov ČR. Ako by sa dal o toto potenciálne riziko minimalizovať?

- Ďalej v práci skonštatujete že prechodom na produkty s vyššou pridanou hodnotou by bolo dosiahnutie vyšších exportných jednotkových cien a zároveň by tým pádom mohlo dôjsť i k teritoriálnej diverzifikácii. Z výsledkov dielčích analýz vyplynulo, že s rastúcou pridanou hodnotou produktu klesá význam vzdialenosti ako prekážky obchodu. V nadväznosti na to by klesla závislosť Českej republiky na susedných krajinách a zvýraznil by sa podiel obchodu najmä s ostatnými členskými krajinami Európskej Únie. Toto odporúčanie je platné pre mnohé krajiny v regióne len otázka je čo to vyžaduje z pohľadu reštrukturalizácie fariem, reformy poľnohospodárskej a iných verejných politík až po rekvalifikáciu farmárov?

- Keďže mi chýbal komparatívny charakter práce vedeli by ste povedať ktoré krajiny považujete za vzor z hľadiska ich pozície na medzinárodnom trhu a

pripravenosti na globálne výzvy ako globálne otepľovanie, umelá inteligencia, politik WTO a EÚ?

Predložená dizertačná práca je aktuálna, obsahuje rozsiahly opis súčasnej situácie týkajúcej sa zahraničného obchodu ČR, predložila vyčerpajúco faktografický materiál a ponúka niektoré možnosti riešenia optimálnej štruktúry zahraničného agrárneho obchodu ČR. Analýza je dosť rozsiahla aj keď skôr statická než dynamická. Na základe uvedených skutočností odporúčam dizertačnú prácu pri splnení všetkých požadovaných náležitostí a odpovedaní otázok **prijat' na záverečnú obhajobu** a udeliť Ing. Tomášovi Vacekovi akademický titul „Philosophiae Doctor – PhD.“.

V Nitre, 30.11.2021

doc. Ing. Artan Qineti, PhD.